

Hanko
Stormossenin aurinkopuiston arkeologinen inventointi
12.6.2023

Museovirasto

Arkeologiset kenttäpalvelut

Vesa Laulumaa ja Aleksi Stenberg

Tiivistelmä

Hangon Stormossenin alueella toteutettiin arkeologinen inventointi 12.6.2023. Inventointi liittyi Forus Oy:n aurinkovoimahankkeeseen. Inventoitavan alueen laajuus oli noin 103 hehtaaria. Inventoinnin suorittivat tutkija Vesa Laulumaa, apulaistutkija Aleksi Stenberg ja korkeakouluharjoittelija Hilja Mäkelä Museoviraston Arkeologisista kenttäpalveluista. Hankealue jakautuu kahteen osaan, junaradan pohjois- ja eteläpuolille. Pohjoispuolen alue kuuluu Hangon itäiseen teollisuusalueeseen ja alueen maaperä on muokattua, joten sen arkeologinen inventointi ei Länsi-Uudenmaan alueellisen vastuumuseon mukaan ollut tarpeen. Inventointi tehtiin pelkästään eteläisellä Stormossenin alueella. Alue on pääosin ojitettua ja havumetsää kasvavaa vanhaa suota, jota ympäröi kuivemmat kangasmaat.

Stormossenin alueelta ei tunneta entuudestaan kiinteitä muinaisjäännöksiä tai muita kulttuuriperintökohteita. Alueesta ei ole kuitenkaan olemassa ajantasaista inventointitietoa, joten alueen mahdollisen arkeologisen kulttuuriperinnön olemassaoloa ja aurinkovoimahankkeen vaikutuksia siihen on hankala arvioida, joten inventoinnin suorittaminen alueella oli perusteltua. Lähialueelta tunnetaan historiallisen ajan ja keskiajalle ulottuvaa asutusta. Lisäksi koko Hankoniemen ympäristöä värittävät toisen maailmansodan ja Neuvostoliiton vuokra-aikaan liittyvät puolustusvarustukset ja linnoitteet.

Inventoinnissa löydettiin kaksi uutta kohdetta, hiilimiilu Stormossen 1, ja toisen maailmansodan aikainen tulipesäke Stormossen 2. Hiilimiilu on puuhiilen valmistukseen käytetty maarakenne, jonka ajoittaminen päällisin puolin on hankalaa, sillä niitä on tehty ja käytetty läpi historiallisen ajan 1900-luvun alkuun asti. Todennäköisesti tämä kyseinen miilu ajoittuu jonnekin 1700-luvun ja 1900-luvun alkupuolen väliin. Hiilimiilut ovat kiinteitä muinaisjäännöksiä. Tulipesäke Stormossen 2 on mitä ilmeisemmin toisen maailmansodan aikainen, eikä kuulu kiinteisiin muinaisjäännöksiin, vaan kuuluu luokkaan muu kulttuuriperintökohde. Lisäksi inventointialueelta löydettiin useita pienehköjä kuoppia ja kaivantoja. Näistä osa mitattiin ja dokumentoitiin, mutta ne ovat kaikella todennäköisyydellä moderneja ilmiöitä. Alueellisen vastuumuseon kanta, on ettei niitä ole tarpeen sisällyttää huomioonotettavina kohteina tähän raporttiin.

Sisällys

Tiivistelmä

Arkistotiedot

Sijaintikartta

1. Johdanto	1
2. Inventoinnin valmistelu	2
3. Inventointialue ja sen historiaa	3
3.1. Inventointialue	3
3.2. Alueen historiaa	3
4. Inventoinnin maastotyöt ja tulokset	8
Valokuvaluettelo.....	11
Lähteet.....	12
Inventoinnissa dokumentoidut kohteet	13
Kohdekuvaukset	14
Stormossen 1	14
Stormossen 2	17

Kannen kuva: AKDG7314:1. Inventointialue on ojitettua ja metsitettyä suota. Kuvauskopterin kuva koillisesta. Kuva Vesa Laulumaa.

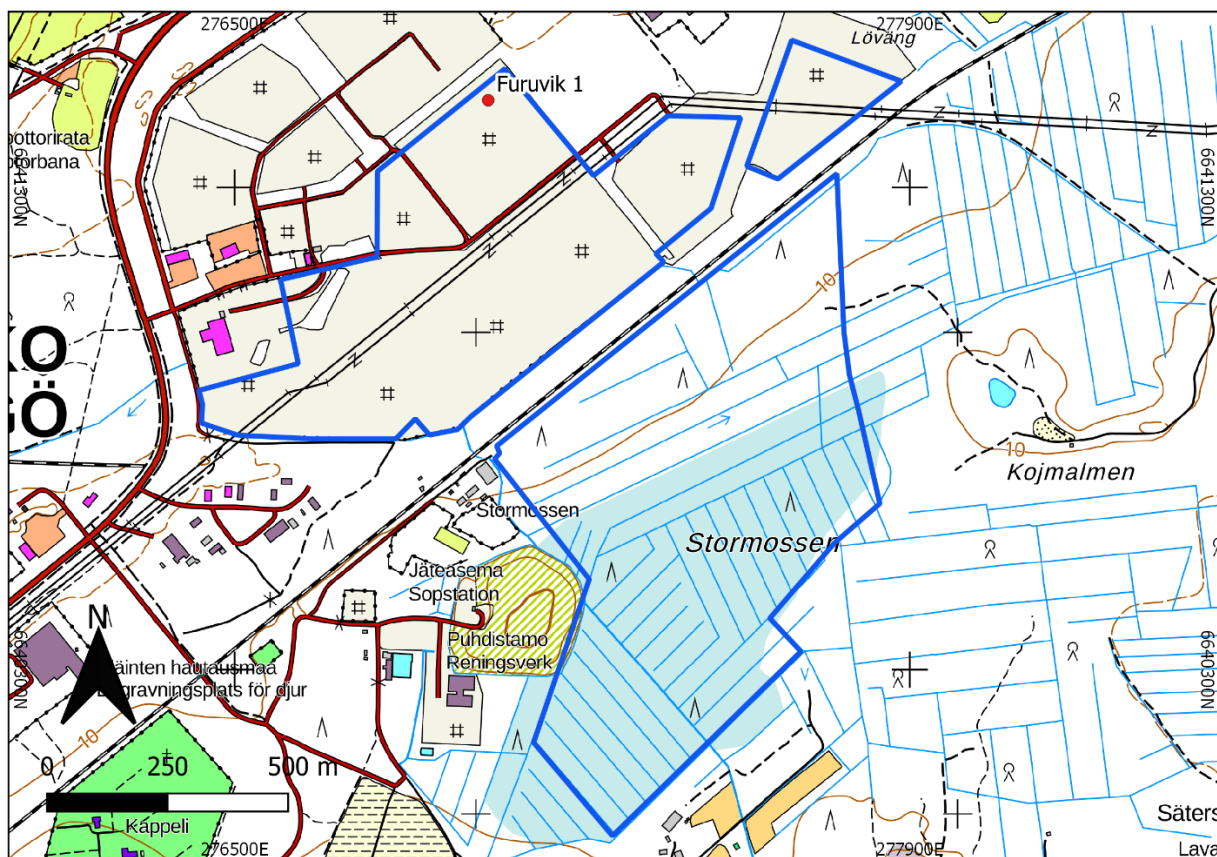
Raportin karttapohjat ja rinnevalokuvat MML 2023

Arkistotiedot

Tutkimus:	Hanko. Stormossenin aurinkopuiston arkeologinen inventointi
Tutkimuksen suorittaja:	Tutkija FM Vesa Laulumaa, apulaistutkija HuK Aleksi Stenberg
Tutkimuslaitos:	Museovirasto, Arkeologiset kenttäpalvelut
Tutkimuksen tilaaja:	Forus Oy, Erottajankatu 5, 00130 Helsinki
Tutkimusalueen laajuus:	103 ha
Koordinaatit	ETRS89-TM35FIN, P: 6640652,24 I: 277479,84 (eteläisen alueen keskipiste)
Kenttätyöaika:	12.6.2023
Löydöt:	Ei löytöjä
Valokuvat:	AKDG7314:1–14

Raportti on arkistoituna pdf-muodossa Museoviraston asiakirjanhallintajärjestelmässä. Kopio on toimitettu työn tilaajalle

Sijaintikartta

1. Johdanto

Forus Oy kehittää Hangon Stormossenin alueelle aurinkopuistohanketta. Hankealueeseen kuuluu Stormossenin alueen lisäksi osia sen pohjoispuolella sijaitsevan Hangon itäisestä teollisuusalueesta. Alueiden välissä kulkee junarata. Länsi-Uudenmaan museon antamassa lausunnossa hankealueen pohjoisosista todettiin, että alueen luonteen ja maankäyttötilanteen vuoksi alueella ei ole syytä suorittaa arkeologista inventointia. Sen sijaan eteläiseltä osalta, Stormossenin suoalueelta museo totesi, että ajantasaisen arkeologisen inventointitiedon puuttuessa aurinkopuistohankkeen edistäminen vaatii arkeologisen inventoinnin toteuttamista alueelta. Forus Oy tilasi inventoinnin Museoviraston Arkeologisilta kenttäpalveluita. Inventoinnin tekivät tutkija Vesa Laulumaa ja apulaistutkija Aleks Stenberg. Inventoinnin valmisteluihin ja maastotöihin osallistui myös korkeakouluharjoittelija Hilja Mäkelä. Inventoinnin maastotyöt toteutettiin maanantaina 12.6.2023.

Arkeologisen inventoinnin tavoitteena on saada ajantasainen yleiskuva Stormossenin hankealueen arkeologisesta kulttuuriperinnöstä, arkeologisten kohteiden määrästä, tyypeistä, niiden sijainnista ja laajuudesta. Inventoinnin tulosten on tarkoitus siis antaa lisätietoa alueen arkeologisesta kulttuuriperinnöstä ja sen vai-
kutuksista alueen maankäytön suunnitteluun ja toteuttamiseen, esimerkiksi mahdollisten jatkotutkimusten osalta.

Stormossenin alueelta ei entuudestaan tunneta kiinteitä muinaisjäännöksiä, eikä ojitettu suoalue ole lähtökohtaisesti kovin potentiaalinen arkeologisen kulttuuriperinnön kannalta. Hankoniemen alueella on kuitenkin ollut ihmistoimintaa etenkin historiallisella ajalla. Erityisesti Hankoniemen ympäristössä on toisen maailmansodan aikaisia Neuvostoliiton vuokra-aikaan liittyviä puolustusvarustuksia, taisteluhautoja, tuliasemia ja muita maakaivantoja runsain määrin, ja näiden löytyminen myös inventointialueelta on jokseenkin luultavaa. On kuitenkin otettava huomioon, että toisen maailmansodan aikaiset puolustusvarustukset eivät ole muinaismuistolain suojaamia kiinteitä muinaisjäännöksiä, vaan ne luokitellaan *muuksi kulttuuriperintökohteeksi*.

Helsingissä 28.7.2023

Vesa Laulumaa

2. Inventoinnin valmistelu

Inventoinnin valmisteluissa perehdyttiin alueeseen liittyviin aikaisempiin arkeologisiin tutkimuksiin ja näiden raportteihin. Stormossenin alueella ei sijaitse ennestään tunnettuja muinaisjäännöksiä. Hangon kunnan perusinventointi on toteutettu vuonna 2005, jossa keskityttiin esihistoriallisiin ja historiallisiin kohteisiin, ja puolustusvarustukset jätettiin huomiotta (Seppälä 2005). Hankoniemen alueelta tunnetaan joitakin esihistoriallisia, lähinnä rautakauteen liittyviä kohteita. Pääasiassa alueen ihmistoiminta liittyy historialliseen aikaan ja etenkin merenkulun historiaan, Hankoniemen kärki on jo pitkään toiminut tärkeänä satamapaikkana. Hangon edustalla onkin toteutettu jonkin verran myös vedenalaisia inventointeja. Alueellisesti rajatumpia inventointeja ja tutkimuksia on 2000-luvulla suoritettu Hangossa runsaastikin, ja viime vuosina erityisesti toiseen maailmansotaan liittyvien linnoitteiden osalta. Linnoitteet on kartoitettu ensimmäisen kerran jo vuonna 1942, ja säilyneitä rakenteita on maastossa paikannettu vuosina 1983–84 (Silvast 1985).

Esihistoriallisten asuinpaikkojen osalta potentiaalisia paikkoja inventointialueella pyritään usein määrittämään perehtymällä lähialueen tunnettuihin esihistoriallisiin kohteisiin ja niiden sijaintitietoihin. Kivikautisen asutuksen on tyypillisesti ajateltu olevan rantasidonnaista, ja jääkauden jälkeisen maanpinnan kohoamisen aiheuttama merenpinnan laskun eli rannansiirtymän seuraamien on oleellinen keino paikantaa mahdollisia rantasidonnaisia asuinpaikkoja. Stormossenin alueen luonteen vuoksi sen kivikauteen ja esihistoriaan ylipäänsä liittyvä arkeologinen potentiaali kuitenkin todettiin vähäiseksi.

Historiallisen ajan kohteisiin ja ihmistoimintaan liittyvää potentiaalia selvitettiin pääasiassa tarkastelemalla historiallisen ajan karttoja. Hankoniemestä on olemassa joitakin isojakokarttoja 1700-luvulta, sekä pitäjänkarttoja sekä senaatin kartta 1800-luvulta. Lisäksi tarkasteltiin vanhoja peruskarttoja.

Arkeologisia ilmiöitä etsittiin myös Maanmittauslaitoksen ilmalaserkeilausaineistosta tuotetuista rinnevarjostekuvista. Näissä kuvissa erottuu erityisesti maahan kaivetut rakenteet, tai maanpinnasta koholla olevat vallit, seinämät tai muut vastaavat rakenteet. Inventointialueen sisältä havaittiin useita kuoppia ja kaivantoja (kuva 1). Valtaosan näistä ajateltiin liittyvän toisen maailmansodan aikaisiin tapahtumiin. Valmisteluissa perehdyttiin myös vanhoihin ilmakuviin.

Kuva 1. Rinnevarjostokuva inventointialueesta. Ympyröitynä kuvasta havaittuja ilmiöitä, jotka tarkastettiin maastossa.

3. Inventointialue ja sen historiaa

3.1. Inventointialue

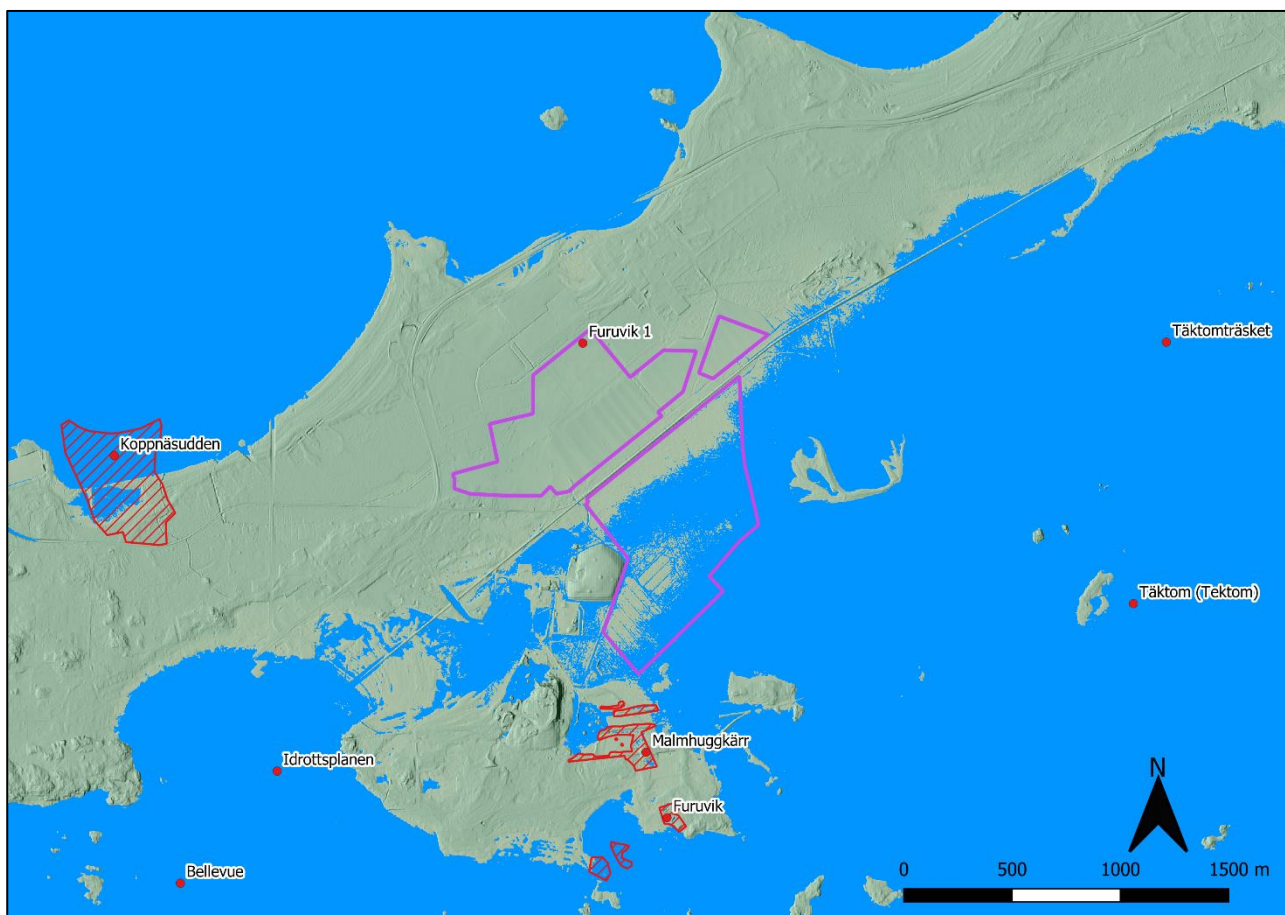
Hankealue sijaitsee Hangon keskustasta noin 3,5 km koilliseen. Hankealueen koko laajuus on yhteensä noin 103 hehtaaria. Alue sijaitsee junaradan pohjois- ja eteläpuolilla. Pohjoispuolinen alue kuuluu Hangon itäiseen teollisuusalueeseen ja käsittää sen osan alueesta, joka on ilmeisesti 1980- ja 90-lukujen aikana tasotettu varastokentäksi, joten alueella ei ole säilynyt mitään näkyviä rakenteita kiinteistä muinaisjäännöksistä tai muista kulttuuriperintökohteista. Alueelle on merkitty muinaisjäännösrekisteriin muu kulttuuriperintökohde Furuvik 1 (mjrek 1000031393), ilmeisesti toisen maailmansodan aikainen yhdysshauta, mutta Länsi-Uudenmaan museon tekemässä tarkastuksessa kohdetta tai muita kohteeseen liittyviä rakenteita ei havaittu alueelta. Edellä mainituista syistä Länsi-Uudenmaan museo antamassaan lausunnossa ei edellyttänyt hankealueen pohjoisosien arkeologista inventointia.

Junaradan eteläpuolinen alue, kooltaan noin 57,2 hehtaaria, käsittää varsinaisen Stormossenin alueen. Junaradan laidalla alue on kuivaa hiekkapohjaista kangasmetsää, varsinainen suoalue alkaa kuivemman alueen eteläpuolelta. Suo on ojitettu ja metsitetty, pääasiassa havumetsäksi. Varpukasvillisuus on suolla runsasta. Maaperä on suon alueella rahkaturvetta.

3.2. Alueen historiaa

Hankoniemen alueen esihistoriaan ovat vaikuttaneet voimakkaasti alueen olosuhteet ja ympäristöhistoria. Korkeus inventointialueella on noin 8–10 mmpy (metriä merenpinnan yläpuolella), ja jääkauden jälkeisen maankohoamisen seurauksena alue on paljastunut veden alta vasta vuosien 850–350 eaa (ennen ajanlaskun alkua). välillä (Miettinen 2011: 80, Pesonen 2014: 5). Tässä vaiheessa varsinainen Stormossenin suoalue on

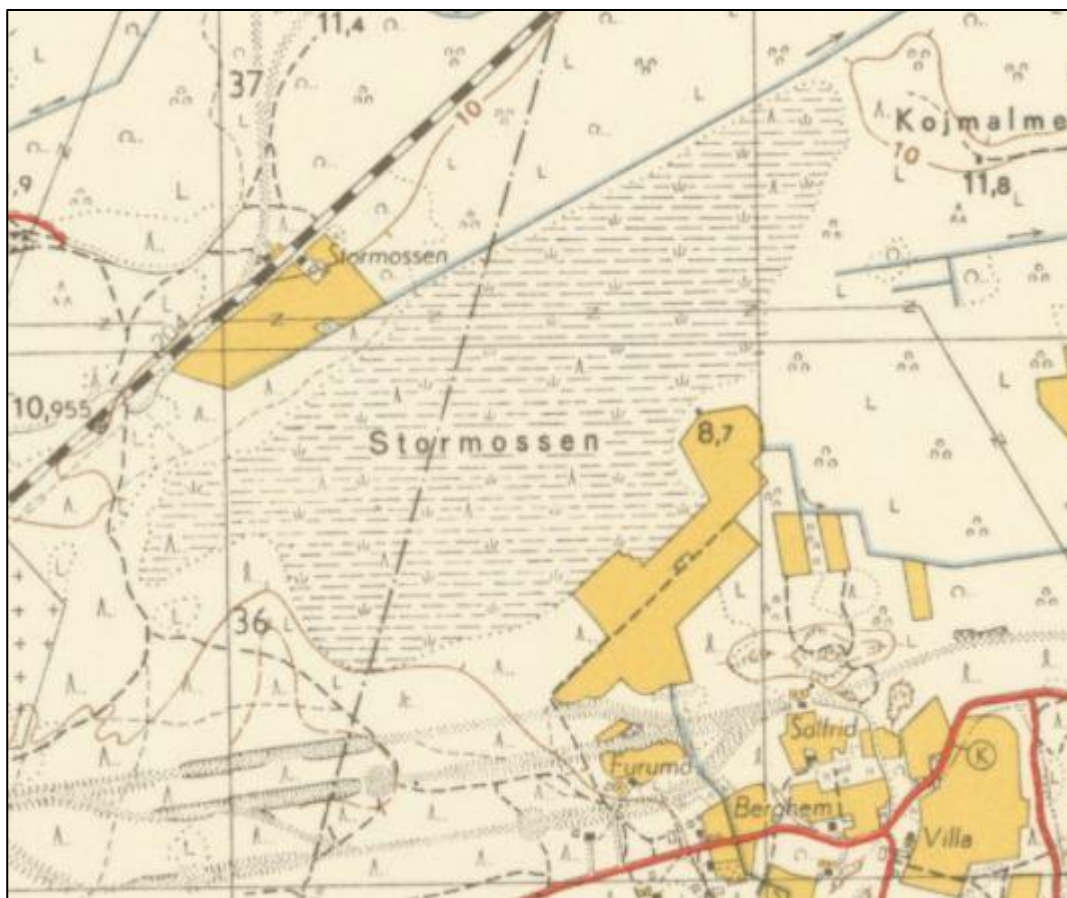
vieläkin veden alla (kuva 2). Kivikauden osalta alueen arkeologinen potentiaali on siis pieni, vaikka onkin syytä ottaa huomioon, että kunnan pohjoisimmat osat ovatkin paljastuneet vedestä jo aiemmin, kivikauden loppupuolella ja pronssikauden alussa. Sinänsä esihistorialliseen asutukseen hyvin soveltuvaa kuivaa hiekkakanasta on alueella runsaasti, mutta kivikauden kohteita ei tunneta lainkaan. Inventointialueen ja Hankoniemen eteläiset osat ovat kuitenkin pysyneet matalina merenlahtina vielä rautakauden alkuun, ja paljastuneet kokonaan meren alta rautakauden loppuun mennessä. Hangon nykyisen kaupungin alueelta tiedetäänkin muutama rautakaudelle ajoitettu irtolöytö, ja kunnan itäosista pari mahdollisesti rautakautista röykkiötä.

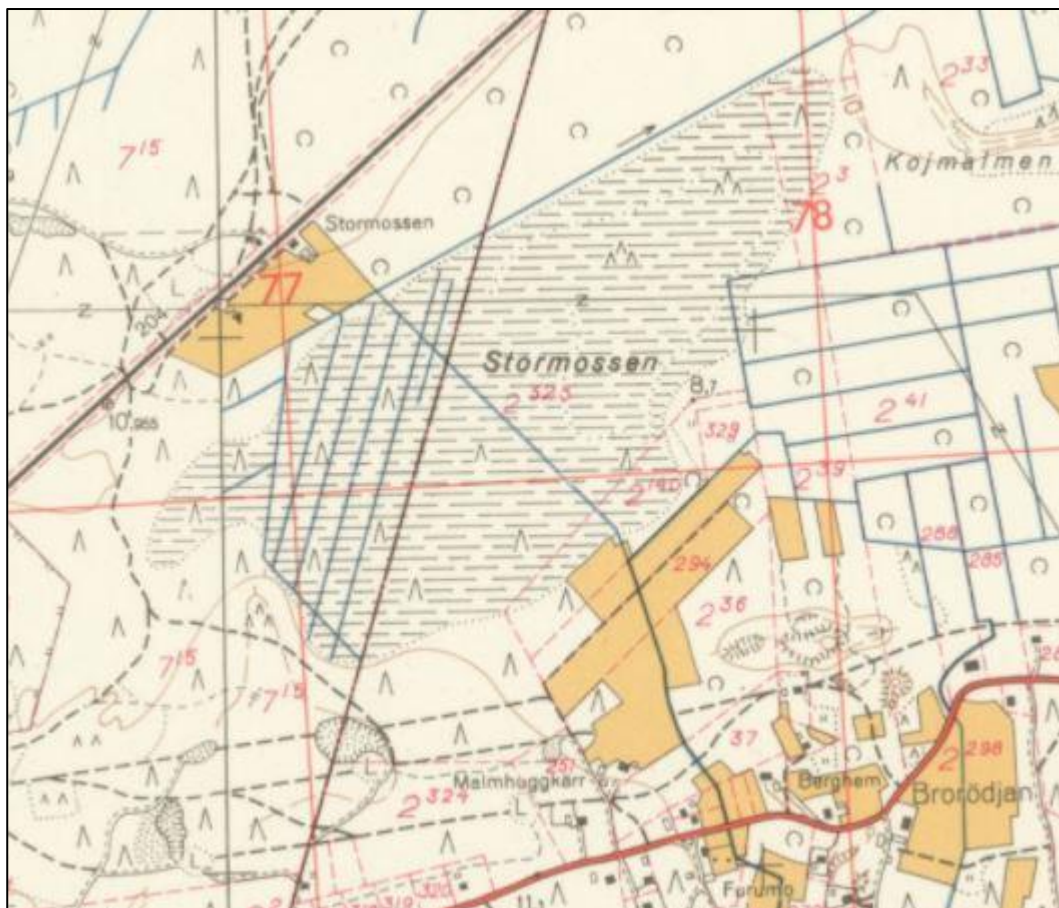
Kuva 2. Rantataso korkeudessa 10 mmpy, noin vuosina 850–350 eaa. Stormossenin suo on vielä tuolloin ollut suurimmaksi osaksi veden alla.

Varhaisin kirjallinen maininta Hangosta on 1200-luvulta, ja keskiajalla Hankoniemellä on sijainnut viisi kylää (Seppälä 2005: 3). Näistä kylistä Täktom tai Täktom liittyy läheisimmin inventointialueeseen, Stormossenin suo sijaitsee noin kahden kilometrin päässä länteen kylän keskusalueesta. Hangon alueelta on karttoja jo 1700-luvulta, mutta Stormossenin ja Täktomin kylän asioita on selkeimmin kuvattu 1800-luvun puolelta olevissa kartoissa. Vuodelta 1841 on pitäjänkartta, jossa on esitettynä Täktomin kylän tilat ja Stormossenin suo (kuva 3). Suoalue on ollut joutomaata, eikä sille ole merkitty mitään ihmistoimintaan viittaavaa.

Stormossen on pysynyt jonkinlaisena suona vielä sotien jälkeenkin. Vuoden 1953 peruskartassa alue on merkitty vielä kokonaan suoksi (kuva 6), ja vasta vuoden 1966 peruskartassa suon länsiosaa on alettu ojittamaan (kuva 7). Mitään muita erityisiä piirteitä suon ympäristöstä ei näissä vanhoissa peruskartoissa näy, sen ympärillä on ollut metsää ja pienet peltoalat suon pohjois- ja etelälaidoilla.

Kuva 6. Ote peruskartasta vuodelta 1953.

Kuva 7. Ote peruskartasta vuodelta 1966.

4. Inventoinnin maastotyöt ja tulokset

Inventoinnin maastotyöt toteutettiin yhden päivän aikana, maanantaina 12.6.2023. Maastotyöt suoritti tutkija Vesa Laulumaa, apulaistutkija Aleksi Stenberg ja korkeakouluharjoittelija Hilja Mäkelä. Inventoinnin valmisteluissa tutkituissa rinnevarjostekuivissa havaittiin useita kuoppamaisia ilmiöitä ja muita mahdollisia kivantoja eteläiseltä hankealueelta, ja koska valmisteluiden yhteydessä ei havaittu muita arkeologisesti potentiaalisia kohteita alueelta, päätettiin maastossa keskittyä rinnevarjostekuivissa havaittuihin ilmiöihin. Kuten on jo todettu aiemmin, hankealueen pohjoisosaa ei katsottu tarpeelliseksi inventoida. Olosuhteet olivat inventoinnin aikana verrattain hyvät, sää oli kesäisen aurinkoinen.

Inventointi aloitettiin junaradan eteläpuolelta, tarkoituksena kulkea etelään päin alueen läpi ja tarkastaen ne ilmiöt, jotka havaittiin rinnevarjostekuivissa. Yksi ensimmäisistä näistä tarkastetuista kohteista paljastui hiilimiiluksi. Miilu sijaitsee ojitetun suon pohjoispuolella noin 180 metriä junaradasta etelään. Miilu on muodoltaan pyöreä, noin 19 metriä halkaisijaltaan ja sitä kiertää hieman katkonainen oja. Hiilimiiluja on päällisin puolin vaikea ajoittaa, sillä vastaavanlaisia miiluja on käytetty puuhiilen valmistukseen läpi koko historiallisen ajan aina 1900-luvun alkuun asti. Kyseessä on kuitenkin kiinteäksi muinaisjäännekseksi luokiteltava rakenne, tälle kohteelle annettiin nimeksi Stormossen 1. Kohde mitattiin tarkkuus-GPS-laitteella. Tarkempi kuvaus kohteesta löytyy Kohdekuvaus-osiosta.

Muut maastossa tarkastetuista ilmiöistä olivat lähes kaikki erilaisia kuoppia. Kuopat olivat keskimäärin noin metrin syviä, 2–4 neljä metriä halkaisijaltaan ja muodoltaan joko pyöreitä tai neliskulmaisia. Kuopat eivät vaikuttaneet mitenkään vanhoilta, yhden kuopan pohjalla olikin nykyaikaista metalliromua. Kuopat periaatteessa voisivat liittyä toiseen maailmansotaan, mutta mikään niistä ei erityisesti vaikuta miltään linnoitteelta

tai esimerkiksi poterolta. Alueella ei havaittu mitään kuoppia yhdistäviä juoksuhautoja tai muita vastaavia yhdyskäytäviä. Jotkut kuopista voisivat olla mahdollisesti räjähdyskuoppia. Kaikista kuopista yleisvaikutelma oli kuitenkin, että ne olisivat vasta sodan jälkeisiä. Kaikin puolin siis hyvin tyypillisiä epämääräisiä kuoppia, joiden luonteesta tai tarkoituksesta ei voi päätellä kovin paljoa (kuva 8). Muutamia kuoppiin tehtiin lapiolla pistoja, mutta nämä eivät juurikaan valottaneet kuoppien luonnetta. Osa kuopista dokumentoitiin ja mitattiin paikalleen. Tässä raportissa näitä kuoppia tai niiden sijaintitietoja ei ole tarkemmin esitetty, sillä niiden ei katsottu olevan kiinteitä muinaisjäännöksiä, muita kulttuuriperintökohteita tai näihin verrattavissa olevia muulla tavoin kiinnostavia kohteita. Kohteiden pois jättämisestä sovittiin myös alueellisen vastuumuseon kanssa.

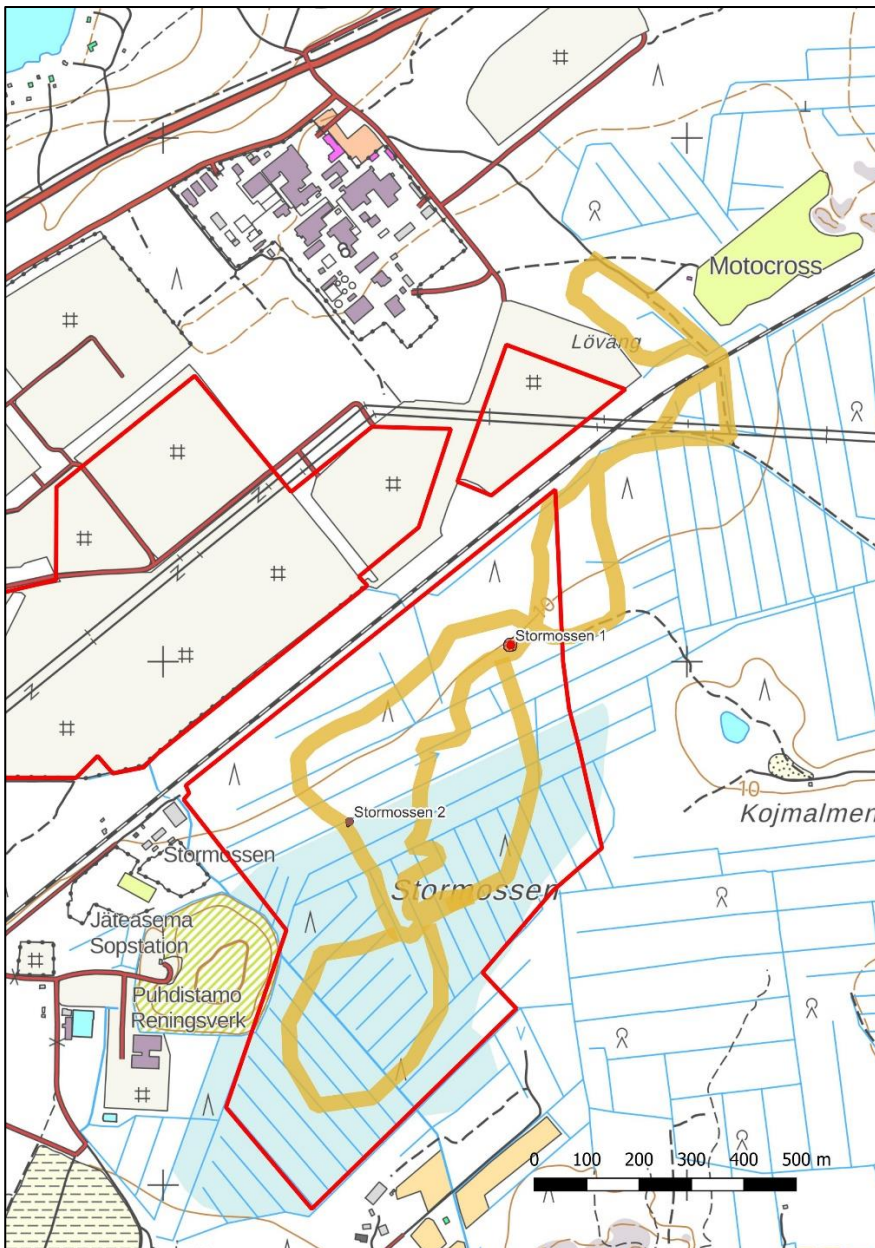
Inventointialueelta löydettiin kuitenkin yksi kiinnostava kuoppamainen ilmiö, todennäköisesti toiseen maailmansotaan liittyvä tulipesäke. Pesäke sijaitsee ojitetun suoalueen pohjoisosassa, noin 260 metriä junaradasta etelään. Aikaisempi hiilimiilu sijaitsee pesäkkeeltä 450 metriä koilliseen. Pesäkkeen vieressä on yksittäinen potero, muita puolustusvarustuksia ympäristöstä ei havaittu. Pesäke mitattiin ja dokumentoitiin, tarkempi kuvaus Kohdekuvaukset -osiossa. Toisen maailmansodan aikaiset linnoitteet ja puolustusvarustukset eivät ole kiinteitä muinaisjäännöksiä, vaan ne kuuluvat luokkaan muu kulttuuriperintökohde. Nimeksi kohteelle annettiin Stormossen 2.

Kuva 8. Edessä kuoppa 1 ja taustalla Aleksi Stenberg mittaa kuoppaa 2. Kuva idästä. AKDG7314:7

Nimi	Mj-tunnus	Laji	Tyyppi	Tarkenne	Ajoitus
Stormossen 1		kiinteä muinaisjäännös	työ- ja valmistuspaikat	hiilimiilut	historiallinen
Stormossen 2		muu kulttuuriperintökohte	puolustusvarustukset	tulipesäkkeet	moderni

Taulukko 1. Inventoidut kohteet.

Kuva 9. Inventointireitti merkitty keltaisella.

Valokuvaluettelo

Kuvaaja Vesa Laulumaa

AKDG7314:1. Inventointialue on ojitettua ja metsitettyä suota. Kuvauskohterin kuva koillisesta.

AKDG7314:2. Aurinkopuiston suunnittelualueen pohjoisosa on tasoitettu, aluetta ei ollut tarpeen inventoida. Kuvauskohterin kuva idästä.

AKDG7314:3. Hiilimiilua kiertää ojakaivanto. Kuva kaakosta.

AKDG7314:4. Hiilimiilu on tyypiltään pystymiilu. Miilun pohja on pyöreä ja sen laittaa kiertää matala, puolisen metriä korkea, valli, jonka ulkopuolella on katkonainen ojakaivanto. Kuva idästä.

AKDG7314:5. Noin 4 metriä miilun pohjoispuolella oleva suorakaiteen muotoinen kaivanto. Kuva lännestä.

AKDG7314:6. Tulasemassa on erotettavissa kaksi ampumasektoria, mutta se on melko lailla kasvillisuuden peittämä. Kuva lounaasta.

AKDG7314:7. Edessä kuoppa 1 ja taustalla Aleks Stenberg mittaa kuoppaa 2. Kuva idästä.

AKDG7314:8. Kuoppa 3, jossa on romua, mm. betoniputkea ja rautainen pylväs. Kuva idästä.

AKDG7314:9. Kuoppa 4, kuva lännestä.

AKDG7314:10. Kuoppa 5, kuva etelästä.

AKDG7314:11. Kuoppa 6, kuva etelästä.

AKDG7314:12. Kuoppa 7, kuva lännestä.

AKDG7314:13. Kuoppa 8, kuva etelästä.

AKDG7314:14. Kuoppa 9. Kuoppaa mittaamassa apulaistutkija Aleks Stenberg. Kuva idästä.

Lähteet

Painetut lähteet

Miettinen, Arto 2011: Shore Displacement in Western Uusimaa 500 BC – AD 1500. Maritime Landscape in Change: Archaeological, Historical, Palaeoecological and Geological Studies on Western Uusimaa. Iskos 19. Helsinki.

Silvast, Pekka 1985: Hankoniemi 1940–1941. Hangon museo: Hanko.

Arkistolähteet

Laulumaa, Vesa & Lagerstedt, John 2017: Hanko. Puolustusvarustusten kartoitus Furuvik III asemakaava-alueella. Museovirasto, Arkeologiset kenttäpalvelut. Museoviraston arkisto.

Pesonen, Petro 2014: Hanko Rajakaari. Asemakaava-alueen arkeologinen inventointi 28.10.2014. Museovirasto, Arkeologiset kenttäpalvelut. Museoviraston arkisto.

Seppälä, Sirkka-Liisa 2005: Kunnan perusinventointi 23.5.-3.6.2005. Museoviraston arkisto.

Kartat

Isojakokartta 1897: Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. MHA U Uudistuskartat ja -asiakirjat. B UUDEN-MAAN LÄÄNI. Hanko. B48:31/12–34. Täcktom; Storskiftes regleringskarta och handlingar (1897–1897). Kansallisarkisto. Viitattu 24.7.2023.

Pitäjänskartta 1841: Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma). Ia.* Pitäjänkartasto. 2011 08 Ia.* -/- -. Bromarv. Kansallisarkisto. Viitattu 24.7.2023.

Senaatinkartta 1872: Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma). Ib.* Senaatin kartasto. III 20. [Hanko]. Kansallisarkisto. Viitattu 24.7.2023.

Peruskartat 1953 ja 1966: Lehti 2011 08. Lähde www.vanhatkartat.fi

Internet-lähteet

Kansallisarkiston verkkopalvelut, www.arkisto.fi

Maanmittauslaitos. Avoimien aineistojen tiedostopalvelu. [Avoimien aineistojen tiedostopalvelu \(maanmittauslaitos.fi\)](http://avoimien.aineistojen.tiedostopalvelu.maanmittauslaitos.fi)

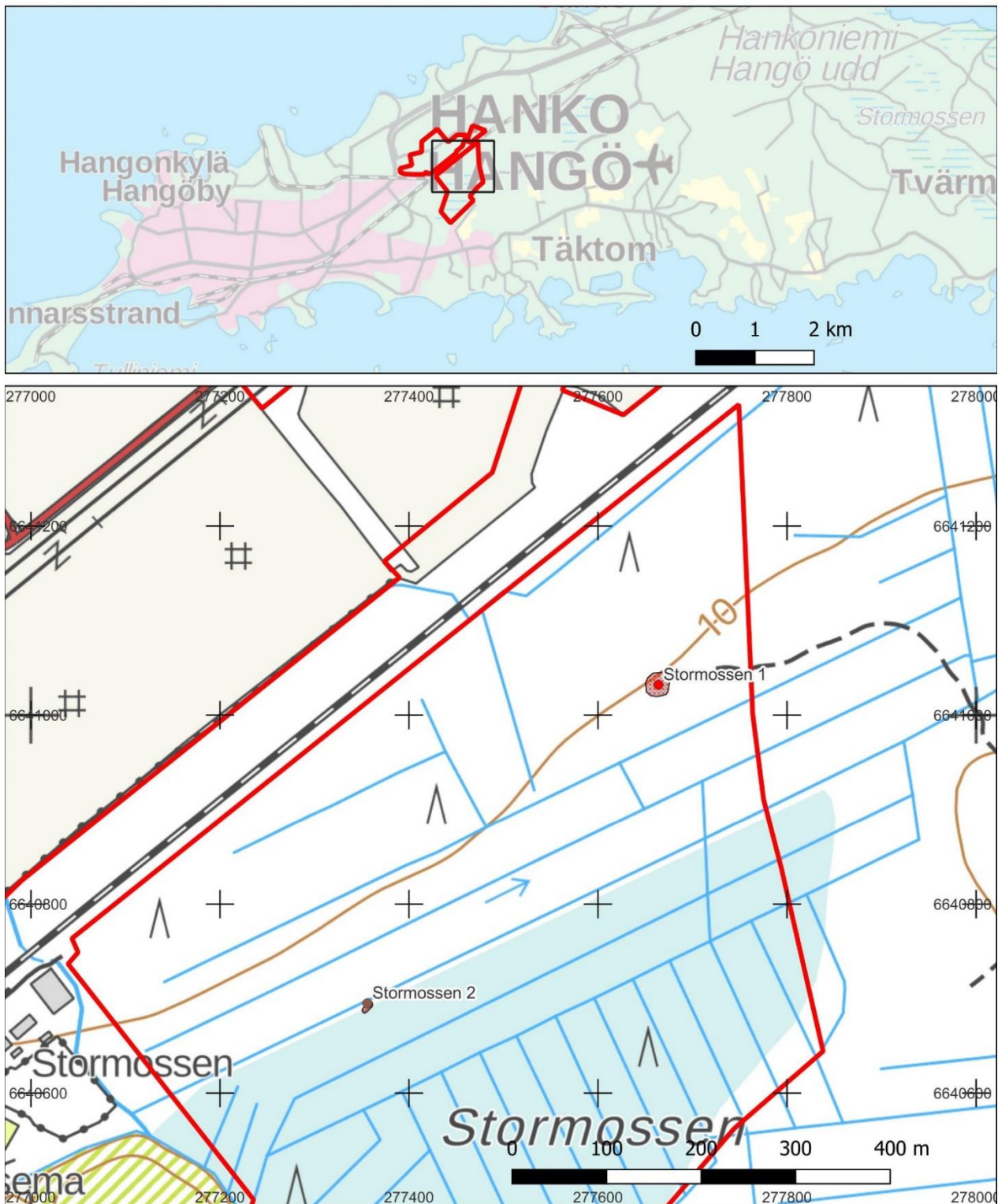
Paikkatietoikkuna, <http://www.paikkatietoikkuna.fi>

Vanhat kartat -sivusto www.vanhatkartat.fi

Inventoinnissa dokumentoidut kohteet

Hanko. Stormossenin aurinkopuiston arkeologinen inventointi v. 2023

Stormossen 1, kiinteä muinaisjäännös, työ- ja valmistuspaikat/hiihimilut, historiallinen
Stormossen 2, muu kulttuuriperintökohde, puolustusvarustukset/taisteluasemat, moderni

Kohdekuvaukset

Stormossen 1

Muinaisjäännöstyyppi: työ- ja valmistuspaikat

Alatyyppi: hiilimiilut

Lukumäärä: 1

Ajoitus: historiallinen

Laji: Kiinteä muinaisjäännös

ETRS-TM35FIN: P: 6641032 I: 277664, Z: 10

Koord. selite: Gps-koordinaatit miilun keskeltä.

Muinaisjäännösrekisterin kuvaus:

Uusi kohde, ei rekisterissä.

Kohteen kuvaus:

Hiilimiilu sijaitsee Hangon keskustasta itään, 180 metriä junaradan eteläpuolella Stormossen-nimisen ojitetun suon pohjoispuolella, havumetsää kasvavalla hiekkakankaalla. Miilua kiertää katkonainen oja. Miilun halkaisija ojan ulkoreunasta mitattuna on noin 19 metriä. Miilun reunaa kiertää matala, puolisen metriä korkea valli, joiden sisäpuolella oleva miilun osa on tasainen. Kyseessä on muotonsa perusteella pystymiilu. Miilun tarkka ajoitus on vaikeaa, koska miilutyyppi on ollut käytössä satoja vuosia, todennäköisesti se ajoittuu 1700-luvun ja 1900-luvun puolivälin väliseen aikaan.

Neljä metriä miilun pohjoispuolella on suorakaiteenmuotoinen kaivanto, kooltaan 2 x 4 metriä, syvyydeltään noin puoli metriä. Kaivantoon on kasattu puujätettä. On vaikea sanoa, liittyykö kaivanto hiilimiiluun vai onko kyseessä jokin muu, todennäköisesti Hankoniemen vuokra-aikaan liittyvä kaivanto.

Hiilimiilun kehä ja viereinen kaivanto on mitattu tarkkuusgps-laitteella, muinaisjäännösalueen rajaukseen on lisätty parin metrin suoja-alue.

Digikuvat: AKDG7314:3–5

Löydöt: -

Aiemmat löydöt: -

Aiemmat tutkimukset: -

AKDG7314:3. Stormossen 1. Hiilimiilua kiertää ojakaivanto. Kuva kaakosta.

AKDG7314:4. Stormossen 1. Hiilimiilu on tyypiltään pystymiilu. Miilun pohja on pyöreä ja sen laitaa kiertää matala, puolisen metriä korkea, valli, jonka ulkopuolella on katkonainen ojakaivanto. Kuva idästä.

AKDG7314:5. Stormossen 1. Noin 4 metriä miilun pohjoispuolella oleva suorakaiteen muotoinen kaivanto. Kuva lännestä.

Stormossen 2

Muinaisjäännöstyyppi: Puolustusvarustukset

Alatyyppi: Tulipesäkkeet

Lukumäärä: 1

Ajoitus: Moderni

Laji: Muu kulttuuriperintökohde

ETRS-TM35FIN: P: 6640695, I: 277356, Z: 9

Koord. selite: Gps-koordinaatit tuliasemasta

Muinaisjäännösrekisterin kuvaus:

Uusi kohde, ei rekisterissä.

Kohteen kuvaus:

Kohde sijaitsee Hangon keskustasta itään, junaradan eteläpuolella Stormossen-nimisen ojitetun suon pohjoisosassa. Tuliaseman vieritse, sen pohjoispuolella, on oja. Tuliasema on sisäosaltaan noin 2 x 3 metriä, sitä ympäröivät vallit, joissa on kaksi ampumasektoria, luoteeseen ja länteen. Tuliaseman vieressä, sen lounaispuolella, on yksittäinen potero. Tuliasema ja potero on melko tiheän kasvillisuuden peitossa.

Digikuvat: AKDG7289: 6

Löydöt: -

Aiemmat löydöt: -

Aiemmat tutkimukset: -

AKDG7314:6. Stormossen 2. Tuliasemassa on erotettavissa kaksi ampumasektoria, mutta se on melko lailla kasvillisuuden peittämä. Kuva lounaasta.